

ข้อเท็จจริงและประเด็นต่าง ๆ
ใน
พิกัดอัตราภาษีศุลกากร
และ
ระบบตรวจปล่อยสินค้าในกลุ่มประเทศอาเซียน
(ฉบับพิเศษสำหรับประเทศไทย)

สิงหาคม 2548

แผนกสำรวจวิจัยโพ้นทะเล
องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น (เจโทร)

สารบัญ

1. ข้อเท็จจริงและประเด็นในพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและระบบตรวจปล่อยสินค้าในประเทศไทย
(กรณีบริษัทญี่ปุ่น) 3
2. คำแนะนำสำหรับรัฐบาลไทย 7
3. ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มประเทศอาเซียน 9

บทนำ

บริษัทญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศเอเชียพบว่า การตรวจปล่อยสินค้า (clearance) เป็นปัญหาสำคัญอยู่บ่อยครั้ง บางบริษัทรายงานว่าระบบการตรวจปล่อยสินค้ามีความซับซ้อนและล่าช้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อแผนการผลิต และระดับความรุนแรงของปัญหาดังกล่าวอยู่ในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของประเทศนั้นๆ

เพราะกฎระเบียบสากลในเรื่องการพิจารณากำหนดราคาศุลกากรและการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรที่มีอยู่นั้น ไม่ได้นำไปใช้ปฏิบัติโดยทั่วกัน

ดังนั้น

รายงานฉบับนี้จึงมุ่งให้ข้อมูลเรื่องสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบภาษีศุลกากรและระบบการตรวจปล่อยสินค้าในแต่ละประเทศ รวมทั้งประเด็นต่าง ๆ ในการดำเนินระบบดังกล่าว โดยทำการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศุลกากร ตัวแทนออกของ และบริษัทญี่ปุ่นในเอเชีย ตลอดจนแหล่งข้อมูลอื่น ๆ แล้วทำการเปรียบเทียบผลการสำรวจแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional comparison)

เพื่อคัดเลือกประเด็นที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและนักธุรกิจในแต่ละประเทศ

การสำรวจครั้งนี้มุ่งเน้นเรื่องพิธีการศุลกากรในการนำเข้าสินค้ามากกว่าพิธีการส่งออก

ซึ่งโดยทั่วไปแล้วพบปัญหาน้อยกว่า ทั้งนี้ การสำรวจได้กระทำใน 5 ประเทศสำคัญในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม สำหรับข้อมูลส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในรายงานฉบับนี้ได้แปลเป็นภาษาไทยด้วย

สิงหาคม 2548

เจโทร (องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น)

แผนกสำรวจวิจัยไต้หวันทะเล

(เรียบเรียงโดย: อิชามู วากามัตสึ สำนักงานเจโทร กรุงเทพฯ)

1. ข้อเท็จจริงและประเด็นเรื่องพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและระบบตรวจปล่อย

สินค้าในประเทศไทย (ทัศนะของบริษัทญี่ปุ่น)

จากการที่เจโทรได้จัดทำแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นบริษัทญี่ปุ่น (จำนวน 27 ราย ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พ.ศ. 2547) รวมทั้งเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลายประการที่เกี่ยวข้องกับพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและระบบตรวจปล่อยสินค้า โดยมีรายละเอียดตามข้อมูลที่จะนำเสนอต่อไป ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อเรื่องการพิจารณากำหนดราคาศุลกากร การจำแนกประเภทของของในพิกัดอัตราศุลกากร การระงับข้อพิพาท การตรวจสอบภายหลัง และอื่นๆ

1) การพิจารณากำหนดราคาศุลกากร

บริษัทญี่ปุ่นหลายบริษัทระบุว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรบางคนเรียกเก็บภาษีสูงในการพิจารณากำหนดราคาศุลกากร และบริษัทข้ามชาติแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ในสายงานด้านการบัญชีกล่าวว่า “การประเมินราคาบางครั้งนั้นไม่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นการประเมินจากข้อมูลการสำแดงรายการสินค้าของผู้นำเข้า ซึ่งอาจเป็นการสำแดงที่มีความคลาดเคลื่อน (ในกรณีนี้หมายถึงการสำแดงรายการสินค้าที่ไม่ถูกต้องของผู้ส่งออกในประเทศญี่ปุ่น)”

ทัศนะนี้แสดงให้เห็นว่าบางครั้งบริษัทญี่ปุ่นไม่เข้าใจอย่างทั่วถ้วนว่าการเก็บภาษีจากราคาซื้อขายของที่นำเข้า (taxable transaction value of imported goods) ต้องนับรวมค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าลิขสิทธิ์ และค่าดำเนินการขอใช้สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ อีกด้วย

ประเด็นการพิจารณากำหนดราคาศุลกากร (ทัศนะของบริษัทญี่ปุ่น)

☐ ราคาสินค้าอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลง ภาษีศุลกากรจะถูกประเมินตามราคาที่สูงกว่า
☐ เจ้าหน้าที่ศุลกากรแต่ละคนประเมินภาษีศุลกากรในอัตราที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด
☐ บริษัทของเรานำเข้าสินค้าหลักจากประเทศญี่ปุ่น ศุลกากรแจ้งว่าค่าคอมมิชชันอัตรา 3% ที่เราจ่ายให้กับตัวแทนจำหน่ายของเราในประเทศไทยนั้นจะต้องสำแดงและต้องเก็บภาษีศุลกากรย้อนหลัง ทั้ง ๆ ที่ตัวแทนจำหน่ายของเราเกี่ยวข้องกับการนำเข้าภายหลังจากการที่สินค้าได้รับการตรวจปล่อยแล้ว แม้ว่าเรายืนยันว่าไม่ต้องสำแดงค่าคอมมิชชัน แต่ก็ไม่ได้รับการยกเว้น
☐ ศุลกากรจะจัดเก็บภาษีตามข้อมูลเดิมของสินค้านำเข้าที่ผ่านมา แทนที่จะจัดเก็บตามราคาจริงของสินค้า
☐ ศุลกากรมักจะอ้างว่าราคาที่ประเมินนั้นน้อยเกินกว่าที่ควรจะเป็น และยังไม่รวมค่าคอมมิชชัน ค่าลิขสิทธิ์ และค่าสิทธิบัตร

ที่มา: แบบสำรวจความคิดเห็น (พ.ย. - ธ.ค. 2547) และการสัมภาษณ์โดยเจโทร

2) การจำแนกประเภทของของในพิกัดอัตราศุลกากร

บริษัทญี่ปุ่นยังเชื่ออีกว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรแต่ละคนจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และอยากให้มีขั้นตอนการทำงานที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

การจำแนกพิกัดอัตราศุลกากร (ทัศนะของบริษัทญี่ปุ่น)

☐ การตรวจปล่อยของใช้เวลามากเกินไป แม้กระทั่งสินค้าที่เคยนำเข้ามาแล้ว ระบบศุลกากรยังใช้เวลานานและเราต้องอธิบายรายละเอียดตามเอกสารเดิมอีก
☐ การระบุนอัตรากำหนดอัตราศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าเป็นครั้งแรกใช้เวลานานเกินไป เราต้องรอเป็นอาทิตย์หรือนานกว่านั้นหากจำเป็นต้องให้กรมศุลกากร (สำนักงานใหญ่) พิจารณา
☐ อัตราภาษีมีความไม่แน่นอน ทำให้ขั้นตอนการพิจารณาล่าช้า
☐ สำหรับสินค้านำเข้าเป็นครั้งแรก เรามักจะไม่เห็นด้วยกับวิธีการจำแนกพิกัดอัตราภาษีของศุลกากร
☐ ควรปรับปรุงการขั้นตอนการพิจารณาให้ไม่ซับซ้อน
☐ การตรวจปล่อยสินค้านำเข้าโดยเฉพาะสินค้าประเภทสารเคมีมีความล่าช้าบ่อยครั้งเพราะมีคำถามและขอเอกสารเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้รวมทั้งผลการทดลองด้วย
☐ แม้ว่าอัตราภาษีจะลดลงเมื่อปีที่แล้ว แต่ปีนี้เจ้าหน้าที่ศุลกากรยังคงเรียกเก็บภาษีในอัตราเดิม คำคัดค้านของพวกเราไม่ได้รับการสนองตอบจากกรมศุลกากร
☐ สินค้านำเข้าชนิดเดียวกันมีการกำหนดพิกัดอัตราอากรที่แตกต่างกัน

ที่มา: แบบสำรวจความคิดเห็น (พ.ย. - ธ.ค. 2547) และการสัมภาษณ์โดยเจโทร

3) การระงับข้อพิพาท (ระบบการคัดค้าน)

แม้ว่าบริษัทญี่ปุ่นทราบว่ามีระบบการคัดค้านต่อข้อขัดแย้งในการตรวจปล่อยของ แต่บางบริษัทยังคงนำของเข้าอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการยื่นคัดค้านเนื่องจากมีเวลาจำกัด อย่างไรก็ตาม ขบวนการการระงับข้อพิพาทจำเป็นสำหรับสินค้าที่มีปริมาณมาก ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ภาษีที่ต้องจ่ายนั้นแตกต่างกันมาก โดยบริษัทญี่ปุ่นสามารถปรึกษาเรื่องอัตราภาษีศุลกากรกับกรมศุลกากรภายหลังการวางเงินประกันและรับสินค้าแล้ว

การระงับข้อพิพาท (ระบบการคัดค้าน) (ทัศนะของบริษัทญี่ปุ่น)

☐ เราต้องนำสินค้าทุกอย่างที่อัตราภาษีไม่สมเหตุผลเพียงเพื่อให้ขั้นตอนการผลิตไม่ล่าช้าออกไป
☐ เราไม่มีเวลาสำหรับการยื่นคัดค้านเพราะต้องติดตั้งอุปกรณ์และเริ่มขั้นตอนการผลิตให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ที่มา: แบบสำรวจความคิดเห็น (พ.ย. - ธ.ค. 2547) และการสัมภาษณ์โดยเจโทร

4) การตรวจสอบภายหลัง

การตรวจสอบภายหลังประกอบด้วย การพิจารณากำหนดราคาศุลกากร และการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรดังกล่าวข้างต้น การตรวจสอบภายหลังอาจส่งผลให้มีการเก็บภาษีย้อนหลังสูงสุด 10 ปี พร้อมค่าปรับ ซึ่งเป็นภาระอย่างหนักสำหรับบริษัท

บริษัทญี่ปุ่นบางบริษัทต้องแบกรับภาระภาษีย้อนหลังจนไม่สามารถดำเนินงานต่อได้ การตรวจสอบภายหลังจะมุ่งเน้นไปที่สินค้าประเภทที่ไม่ต้องตรวจสอบพิธีการในช่องทางสีเขียว (Green Line) ทำให้บางบริษัทตั้งใจที่จะใช้ช่องทางสีเขียวนี้ บริษัทการค้าแห่งหนึ่งกล่าวว่า “การใช้ช่องทางสีเขียวอาจทำให้เกิดปัญหาในอนาคต ถ้ามีการตรวจสอบภายหลัง เราจึงใช้ช่องสีแดงที่ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบพิธีการ แม้ว่าเราสามารถใช้ช่องทางสีเขียวได้ก็ตาม” ปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้คนกลัวที่จะใช้ช่องทางสีเขียวที่ช่วยร่นระยะเวลาขั้นตอนให้เร็วขึ้น

การตรวจสอบภายหลัง (ทัศนคติของบริษัทญี่ปุ่น)

☐ กรมศุลกากรระบุหลังจากการตรวจสอบว่าต้องเก็บภาษีย้อนหลังสำหรับค่าออกแบบอุปกรณ์ที่นำเข้าไปในอัตรา 18 เท่าของอัตราปกติเนื่องจากถือว่าการลักลอบนำเข้า
☐ การตรวจสอบภายหลังอาจทำให้ต้องจ่ายภาษีเพิ่มเติมอีกจำนวนมาก
☐ กรมศุลกากรชี้ว่าอัตราภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้านำเข้าครั้งที่ผ่านมานั้นไม่ถูกต้อง
☐ เมื่อได้รับการประเมินว่าอัตราภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้านำเข้ามาเรียบร้อยแล้วไม่ถูกต้อง เราจึงถูกเรียกเก็บภาษีเพิ่มสำหรับธุรกรรมครั้งที่ผ่านมา

ที่มา: แบบสำรวจความคิดเห็น (พ.ย. - ธ.ค. 2547) และการสัมภาษณ์โดยเจโทร

5) ประเด็นอื่นๆ

ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งคือระยะเวลาในการตรวจปล่อยของ เราจึงอยากทราบว่า “One Day Clearance” นั้นจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด บางบริษัทร้องเรียนว่าทางการปรับเปลี่ยนระบบดำเนินการ โดยไม่ได้ประกาศให้ทราบทั่วกัน จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ บางบริษัทเห็นว่าระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ EDI ไม่ช่วยให้การดำเนินการราบรื่นขึ้น ทั้งนี้ เราหวังว่าการดำเนินงานทั้งระบบ รวมทั้งการขอใบอนุญาตนำเข้าและใบอนุญาตจากการทำเรือ และหน่วยงานราชการอื่นๆ จะกระทำได้โดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด โดยไม่ต้องใช้ออกสารเลย

ประเด็นอื่นๆ (ทัศนะของบริษัทญี่ปุ่น)

☐	การจ่ายคืนภาษีมีความล่าช้า
☐	เราชื่นชมนโยบายการนำระบบการลดหย่อนภาษีมาใช้ แต่นโยบายนี้ประกอบด้วยระบบต่าง ๆ มากเกินไป (เช่น การลดภาษีเงินส่วนยานยนต์ ส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับใช้ในครัวเรือน การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) มาตรา 19 ทวี เขตอุตสาหกรรมส่งออก (EPZ) และ เขตปลอดอากร (DFZ) เป็นต้น) บริษัทของเราในฐานะผู้ค้าพยายามเสนอสินค้าที่ราคาขอมเยาแก่ลูกค้า โดยการลดต้นทุนลอจิสติกส์ แต่ระบบการลดหย่อนภาษีที่มีอยู่มากนี้ ทำให้การดำเนินงานมีความซับซ้อน และมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
☐	แม้กระทั่งการตรวจปล่อยสินค้าตัวอย่างจำนวนน้อยก็ใช้เวลานาน
☐	บริษัทของเราตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง แต่ต้องไปติดต่อด้านศุลกากรที่มมาตาพุดแทนที่จะไปแหลมฉบัง ซึ่งอยู่ใกล้กว่า
☐	การตรวจปล่อยสินค้าน่าล่าช้า
☐	ขั้นตอนราชการกินเวลานานมาก
☐	อาจมีการเปลี่ยนแปลงระบบดำเนินการ โดยไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อน หรือประกาศแต่ไม่ชัดเจน
☐	ระบบใหม่จะมีผลบังคับใช้หนึ่งวันหลังการประกาศ ในขณะที่เราต้องการเวลาและข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์
☐	เมื่อมีข้อสงสัยเรื่องพิธีศุลกากรหรือการตรวจปล่อยสินค้า จะหาคำตอบที่ชัดเจนได้ยาก
☐	เรื่องการส่งใบราคาสินค้าใหม่แทนใบที่มีข้อผิดพลาดระหว่างการตรวจปล่อยสินค้า เจ้าหน้าที่จะรับเอกสารสำหรับจ่ายภาษีแต่ไม่รับเอกสารเพื่อขอคืนภาษีโดยอ้างว่าจะต้องตรวจสอบหลาย ๆ อย่าง
☐	เรานำเข้าสินค้าโลหะที่ไม่ใช่เหล็ก (nonferrous metals) จากญี่ปุ่นเป็นหลัก ซึ่งไม่มีการผลิตในประเทศไทย และได้รับการยกเว้นภาษีจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้รับสิทธิพิเศษนี้ เราต้องรับรองว่าสินค้าขั้นสุดท้ายผลิตโดยลูกค้าของเรา หรือลูกค้ของลูกค้ของเรา หรือลูกค้รายสุดท้ายนั้นจะถูกส่งออกจากประเทศไทย นอกจากนี้ เราจำเป็นต้องพิสูจน์ว่าเศษโลหะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขบวนการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ (โดยลูกค้ของเรา หรือลูกค้ของลูกค้ของเรา หรือลูกค้รายสุดท้าย) จะถูกส่งออกจากประเทศไทย กรมศุลกากรกล่าวว่าจะเก็บภาษีเศษโลหะต่างๆ ด้วยหากไม่สามารถพิสูจน์ได้
☐	พบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นในขั้นตอนการตรวจสอบสินค้าหลังชำระภาษีไปแล้ว
☐	ในปัจจุบัน แม้ว่าการส่งข้อมูลไปให้ศุลกากรผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือ EDI แต่การตรวจปล่อยสินค้ายังพิจารณาข้อมูลจากเอกสารฉบับจริง ซึ่งไม่ได้ช่วยลดจำนวนคนที่เกี่ยวข้องกับพิธีการศุลกากร
☐	เจ้าหน้าที่ศุลกากรเลือกปฏิบัติ
☐	ไม่มีการอนุญาตให้แก้ไขรายการสำแดงสินค้าแต่อย่างใด การแก้ไขจะเป็นความผิด

ที่มา: แบบสำรวจความคิดเห็น (พ.ย. - ธ.ค. 2547) และการสัมภาษณ์โดยเจโทร

2. คำแนะนำสำหรับรัฐบาลไทย

จากข้อคิดเห็นในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่บริษัทญี่ปุ่นประสบมา เราจึงใคร่ขอเสนอความเห็นเพื่อการปรับปรุงระเบียบพิธีการศุลกากร ดังนี้

สิ่งสำคัญประการแรกคือการนำระบบการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรล่วงหน้ามาใช้ ระบบดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณา และคาดว่าจะมีการนำมาใช้ในไม่ช้านี้ ทำให้เราสนใจว่าจะเกิดผลตามมาอย่างไร ถ้าหากการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรล่วงหน้ามีผลบังคับใช้เพียงหนึ่งปีและตรวจพบความผิดพลาดในการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรในภายหลัง บริษัทอาจต้องแบกรับความเสี่ยงที่ต้องจ่ายภาษีย้อนหลังถึงสิบปี ดังนั้น ผลของการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรล่วงหน้าควรจะผลบังคับใช้ในระยะเวลาเท่ากับระยะเวลาที่มีการตรวจสอบย้อนหลังไปถึงด้วย

บริษัทหลายแห่งเรียกร้องให้มีเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่มีความเชี่ยวชาญและผ่านการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อส่งเสริมระบบนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรจะมีการเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่และนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใสและไม่ซับซ้อน นอกจากนี้ บริษัทต่าง ๆ ยังร้องขอให้มีการจัดการข้อมูลโดยจำแนกตามบริษัทและสินค้าในระบบการตรวจปล่อยของ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการตรวจปล่อยของด้วย

ระบบที่ไม่ซับซ้อนก็เป็นที่ต้องการอย่างยิ่ง

“พวกเราต้องการระบบที่ไม่ซับซ้อนเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ง่ายในระบบที่ซับซ้อน” หลายบริษัทเห็นว่า “ระบบที่มีอยู่มากในการลดหย่อนภาษีทำให้ขั้นตอนการดำเนินงานยุ่งยากขึ้นและค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้นด้วย” ทั้งนี้ เจโทรได้รับความคิดเห็นจากหลาย บริษัทเรียกร้องให้ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากในกระบวนการการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากร และมีข้อเสนอแนะในการคำนวณอากรสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ การคำนวณอากรนั้นควรจะต้องคิดตามน้ำหนักและการขอคืนอากรควรทำได้โดยใช้สูตรการคำนวณอัตโนมัติซึ่งคิดจากน้ำหนักของสินค้าที่ส่งออก

หากมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญควรประกาศให้ทราบโดยทั่วกันและมีรายละเอียดครบถ้วนชัดเจนและควรให้เวลาระยะหนึ่งแก่ผู้ประกอบการเพื่อรับทราบข้อมูลทั้งหมดโดยทั่วกัน

ในพิธีการนำเข้าสินค้า ณ ปัจจุบัน การตรวจสอบสินค้าจะกระทำได้หลังจากชำระภาษีแล้ว ซึ่งแตกต่างจากระเบียบปฏิบัติในประเทศเพื่อนบ้าน หากการตรวจสอบสินค้าพบว่ามีผิดพลาดในรายการสำแดงสินค้า ผู้ประกอบการจะต้องจ่ายค่าปรับโดยไม่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขรายการนั้นได้ เราจึงหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงระบบโดยให้ชำระภาษีหลังการตรวจสอบสินค้าแล้ว นอกจากนี้ยังมีบริษัทอีกหลายแห่งขอให้เร่งดำเนินการจ่ายค่าปรับหากบริษัทนั้นสมัครใจที่จะปรับเปลี่ยนแก้ไขรายการให้ถูกต้อง

ในการดำเนินการที่จะจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ได้กำหนดให้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านพิธีการศุลกากร เพื่อให้มีความสอดคล้อง ราบรื่น ไปในแนวทางเดียวกัน และส่งเสริมการค้าผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หอการค้าญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ (JCCB) ได้สำรวจความคิดเห็นของบริษัทญี่ปุ่นที่เป็นสมาชิก (ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 จำนวน 1,208 บริษัท มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นคิดเป็น ร้อยละ 28.7) ซึ่งผลสำรวจพบว่า ร้อยละ 60 ของผู้ตอบแบบสอบถาม (เท่ากับบริษัท 202 แห่ง) คาดหวังว่าความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น จะช่วยลดต้นทุนชิ้นส่วนและวัตถุดิบที่นำเข้าจากญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะได้รับจากการจัดทำความตกลง ฯ รongลงมาก็คือ ความตกลง ฯ จะช่วยลดขั้นตอนพิธีการศุลกากรที่ซับซ้อนและมีความโปร่งใส ทำให้ดำเนินการได้รวดเร็วขึ้นและสามารถคาดเดาผลได้ (ร้อยละ 41 หรือ 138 บริษัท) การเจรจาจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น สามารถบรรลุข้อตกลงในหลักการได้ในการเจรจาระดับรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2548 และเป็นที่ยกต่องานที่ความตกลง ฯ จะมีผลบังคับใช้ในเร็ววัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มประเทศอาเซียน

นอกเหนือจากคำแนะนำเรื่องพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและระบบตรวจปล่อยสินค้าดังที่ได้กล่าวในแต่ละบทที่ผ่านมาแล้ว เรายังอยากให้ข้อเสนอแนะโดยรวมแก่รัฐบาลของแต่ละประเทศในอาเซียน ซึ่งไม่ต้องสงสัยเลยว่าสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องต้องการก็คือ วิธีการตรวจปล่อยสินค้าที่รวดเร็วและโปร่งใส แต่ยังมีคำถามว่าจะทำให้เป็นรูปธรรมได้อย่างไร

1) วิธีการศุลกากรที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

จากผลการสำรวจข้างต้น ประเด็นที่สำคัญที่สุดในพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและระบบการตรวจปล่อยสินค้าในกลุ่มประเทศอาเซียนคือ ระบบที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ต้องใช้เวลานานและเกิดความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ รวมถึงเอกสารที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จากฝ่ายบริษัทผู้นำเข้า (ในหลายกรณีมักเกิดจากตัวแทนออกของ) ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในขั้นตอนการดำเนินงานอันประกอบด้วย การตรวจสอบเอกสาร การตรวจสอบสินค้า และการตรวจสอบภายหลัง เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่บางคนเรียกรับสินบนจากผู้ประกอบการ

นอกเหนือจากวิธีการศุลกากรในการนำเข้าสินค้าแล้ว แต่ละประเทศยังมีระบบที่แตกต่างกันในการลดหรือยกเว้นอากรเพื่อส่งเสริมการส่งออก สนับสนุนอุตสาหกรรมบางประเภท หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ประเทศไทยเองมีคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เป็นผู้ดูแลการให้สิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับวัตถุดิบและส่วนประกอบที่นำเข้ามาผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ตามมาตรา 19 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร ผู้ประกอบการสามารถขอคืนภาษีสำหรับวัตถุดิบและส่วนประกอบที่นำเข้ามาผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก นอกจากนี้ยังมีระบบการลดและยกเว้นภาษีสำหรับวัตถุดิบและส่วนประกอบของเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนอีกด้วย และยังมีการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และเขตการค้าเสรีอื่นๆ (FTAs) กับประเทศนอกภาคีอาเซียน ซึ่งเอื้อให้เกิดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร แต่เนื่องจากแต่ละแผนการลดภาษียังมีขั้นตอนปฏิบัติในการขอลดหย่อนภาษีแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้มากพอสมควรและมีความพร้อมในการปฏิบัติตามขั้นตอนการขอลดหย่อนหรือคืนภาษีได้โดยไม่ติดขัด เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกิดขึ้น การทำให้ระบบต่าง ๆ เหล่านี้มีความสอดคล้องกันไปในทางเดียวกันและการลดความยุ่งยากซับซ้อนของขั้นตอนปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็น

2) การเปิดเผยข้อมูลด้านระบบและกฎข้อบังคับที่มีประสิทธิภาพ

สืบเนื่องจากการลดความซับซ้อนของระบบดังกล่าวข้างต้น มีหลายบริษัทชี้ให้เห็นถึงความกำกวมของระบบและกฎระเบียบในวิธีการตรวจปล่อยสินค้า

บริษัทต่างๆก็อาจจะไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์และข้อผิดพลาดในพิธีการตรวจปล่อยสินค้า
สิ่งที่มีก็จะเกิดขึ้นก็คือ มีการนำระบบใหม่มาบังคับใช้ทันทีหลังจากมีการประกาศใช้ของรัฐบาล
แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี
ระบบที่เปลี่ยนแปลงใหม่นี้ก็จะทำให้เกิดความสับสนขึ้นในด้านศุลกากรทั่วประเทศเนื่องจากการสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ
ภายใต้ขององค์กร จึงจำเป็นต้องให้เวลาอย่างเพียงพอก่อนการบังคับใช้
รัฐควรจะมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วถึง และมีการสื่อสารที่ดีภายในองค์กร โดยเฉพาะในด้านศุลกากรทุกแห่ง
นอกจากนี้ บริษัทต่าง ๆ ก็คาดหวังว่าจะได้เห็นข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนในระบบต่าง ๆ ด้วย

3) ระบบการจำแนกพิศัตราศุลกากรล่วงหน้าที่ดี

มีบริษัทญี่ปุ่นหลายแห่งมีข้อสงสัยในการตีความการจำแนกพิศัตราศุลกากร
ซึ่งถ้าสามารถทำได้ล่วงหน้าจะทำให้ระบุพิศัตราศุลกากรได้ก่อนการตรวจปล่อยของ จะช่วยให้ปัญหาที่เกิดขึ้นบรรเทาลงได้
ประเทศผู้นำในกลุ่มอาเซียนยกเว้นประเทศไทยได้นำระบบนี้มาใช้แล้วแต่ก็ยังไม่ได้นำดำเนินการอย่างเต็มที่
บางครั้งด้านศุลกากรแต่ละด้านก็จำแนกพิศัตราศุลกากรไม่ตรงกันและไม่เป็นที่ยอมรับของเจ้าหน้าที่ศุลกากร
เราหวังว่าประเทศไทยจะนำระบบนี้มาใช้ และประเทศอื่น ๆ ก็จะได้ปรับปรุงระบบและนำมาบังคับใช้อย่างต่อเนื่อง

4) การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการตรวจปล่อยของเพื่อนำไปสู่ ASEAN Single Window

ขั้นตอนการตรวจปล่อยสินค้าที่รวดเร็วจะช่วยให้อาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น บริษัทต่าง ๆ
ได้พยายามนำเอาระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply-chain management) มาใช้
รวมถึงการลดระยะเวลาการดำเนินงาน ซึ่งขั้นตอนการตรวจปล่อยสินค้าที่รวดเร็วจะเอื้อประโยชน์ได้มาก

การใช้ระบบคอมพิวเตอร์จะช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็วยิ่งขึ้น
การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในกลุ่มประเทศอาเซียนยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ยกเว้นสิงคโปร์
ความร่วมมือด้านศุลกากรในกลุ่มประเทศอาเซียนจะเป็นการเริ่มต้นที่คุ้มค่า โครงการ ASEAN Single Window
ถือเป็นหนึ่งในโครงการที่มุ่งให้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ระบบเดียวกันในการตรวจปล่อยสินค้าตามกฎข้อบังคับขององค์
การศุลกากรโลก (WCO) และองค์การการค้าโลก (WTO)
การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้จะช่วยทำให้ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ศุลกากรหมดไป
แต่เนื่องจากแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนมีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ
ซึ่งอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการนำระบบนี้มาใช้ ดังนั้น
รัฐบาลญี่ปุ่นควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในพิธีการศุลกากร (รวมทั้งการใช้ IC tags)
ผ่านการเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่จะกล่าวถึงต่อไปหรือผ่านทางด้านอื่น ๆ

5) การให้ความรู้และฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากร

แม้ว่าการลดความซับซ้อนในพิธีการศุลกากรและการนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นสิ่งสำคัญ

แต่ปัญหาหลายอย่างอาจเกิดขึ้นได้จากคุณภาพของเจ้าหน้าที่ศุลกากร การที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ได้อย่างสมบูรณ์นั้นอาจต้องใช้เวลาเนื่องจากความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ การตรวจสอบสินค้าและการตรวจสอบภายหลังยังต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ จากการสำรวจและสัมภาษณ์บริษัทญี่ปุ่นหลายแห่งได้ชี้ให้เห็นว่าทรัพยากรบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเป็นสิ่งจำเป็น การพัฒนาคุณภาพของเจ้าหน้าที่ให้เกิดความชำนาญจะช่วยให้การปฏิบัติตามพิธีการศุลกากรทำได้รวดเร็วขึ้นและการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ในประเด็นต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องตรงกัน และการพัฒนาจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน

6) การป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้า

การลักลอบนำเข้าสินค้าเป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกิจ มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละประเทศ สินค้าที่ลักลอบนำเข้ามาโดยมิได้ชำระภาษีจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาตลาดและการลงทุนจากต่างประเทศ รัฐบาลจึงควรป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้าอย่างเข้มแข็ง เพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

7) การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ

ญี่ปุ่นกำลังเจรจาจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับทวิภาคีกับฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยได้บรรลุข้อตกลงเบื้องต้นกับฟิลิปปินส์เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2547 กับมาเลเซียเมื่อ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 และประเทศไทยเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 และได้เริ่มเจรจากับกลุ่มประเทศอาเซียนเมื่อกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2548 การเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจจะครอบคลุมถึงเรื่องการลดขั้นตอนและทำให้พิธีการด้านศุลกากรสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน รวมถึงการนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานเอกสารด้วย ดังนั้น จึงคาดหวังว่าความตกลง ๆ จะได้ข้อสรุปและนำมาใช้ได้โดยเร็ว

นอกเหนือจากความร่วมมือด้านศุลกากรแล้ว ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจยังรวมถึง “การเสริมสร้างบรรยากาศทางธุรกิจ” โดยจะให้ให้มีเวทีประชุมสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐบาลและตัวแทนภาคอุตสาหกรรมได้ปรึกษาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน การมีวิถีทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในระบบศุลกากรและในด้านอื่น ๆ อย่างเป็นทางการ ด้วยการได้ร่วมปรึกษาร่วมกันกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นที่ต้องการ การประชุมร่วมกันสม่ำเสมอระหว่างเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับตัวแทนจากบริษัทญี่ปุ่นในประเทศฟิลิปปินส์ที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสำเร็จลุล่วง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจจะต้องผูกพันให้มีการหารือโดยตรงระหว่างรัฐบาลกับตัวแทนภาคอุตสาหกรรม

เนื่องจากอากรศุลกากรที่สูงจะก่อให้เกิดปัญหาด้านอากรศุลกากรและการตรวจปล่อยของ ดังนั้น การลดหรือยกเลิกภาษีในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจจะช่วยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้